

**ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΗΝ
ΕΜΠΕΙΡΙΑ ΩΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΚΟΖΑΝΗΣ.
ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΟΡΕΙΑΣ ΤΗΣ ΑΠΟ ΤΟ 1999 ΕΩΣ 2006**

ΜΠΛΑΝΤΖΑΣ Ν.

Δάσκαλος, Διεύθυνση Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Ν. Κοζάνης
e-mail: blantzas@sch.gr

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η εργασία αυτή περιλαμβάνει την πορεία της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης τα τελευταία επτά χρόνια (1999-2006) στο Νομό Κοζάνης. (ΣΠΠΕ & «Νομαρχιακά»). Ειδικότερα περιλαμβάνει: Πόσα προγράμματα υλοποιήθηκαν κατ' έτος - Πόσα εντάχθηκαν στα ΣΠΠΕ - Ποιος ήταν ο θεματικός τους προσανατολισμός - Ποια ήταν η συμμετοχή των εκπαιδευτικών ανά σχολικό έτος - Ποια η συμμετοχή των μαθητών ανά σχολικό έτος - Ποια η συμμετοχή των Σχολικών Μονάδων ανά σχολικό έτος - Ποιο το προφίλ των εκπαιδευτικών που υλοποιούν προγράμματα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης - Ποιοι είναι οι λόγοι για τους οποίους οι εκπαιδευτικοί υλοποιούν προγράμματα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης - Πόσες και ποιες ώρες χρησιμοποιούν για την υλοποίηση των προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης - Ποια προβλήματα αντιμετωπίζουν κατά την υλοποίηση των Προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης - Με ποιο τρόπο (μεθοδολογικές προσεγγίσεις) υλοποιούν τα προγράμματα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης

BLANTZAS N.

Schoolteacher, Primary Education of Kozani
e-mail: blantzas@sch.gr

ABSTRACT

This work includes the course of Environmental Education for the last seven years (1999-2006) in the Prefecture of Kozani. (SPPE and "Prefectoral"). More specifically it includes: How many programs were materialised per year - How many were included in the SPPE - Which was their thematic orientation - Which was the attendance of teachers per school-year - Which was the attendance of students per school-year - Which was the attendance of School Units per school-year - Which is the profile of teachers that materialise programs of Environmental Education - What are the reasons teachers carry out programs of Environmental Education - How many and which hours teachers use for the implementation of programs of Environmental Education - What problems are faced in the implementation of Programs of Environmental Education - By which way (methodological approaches) teachers materialise programs of Environmental Education

Λέξεις κλειδιά: Νομός Κοζάνης, περιβαλλοντική εκπαίδευση, θεματικός προσανατολισμός, συμμετοχή εκπαιδευτικών, προφίλ εκπαιδευτικών, μεθοδολογικές προσεγγίσεις,

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση έκανε την επίσημη εμφάνισή της στην Ελλάδα το 1990 με το Νόμο 1892. Από τότε και μέχρι σήμερα έχουμε δει και διαβάσει πλήθος διατάξεων που

καθορίζουν τον τρόπο εισαγωγής και εδραίωσής της στην τυπική εκπαίδευση. Το σίγουρο και ενδιαφέρον σε όλα αυτά είναι ότι η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση ορίζεται πάντα ως ιδιαίτερα καινοτόμος δράση και ο ρόλος του Υπεύθυνου Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης ως ιδιαίτερα σημαντικός.

Στην τελευταία Υ.Α. με αριθμ. Πρωτ. 60991/Γ7/19-6-2006 αναφέρεται:

Άρθρο 7 §1. Οι Υπεύθυνοι Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης παρακολουθούν, υποστηρίζουν και αξιολογούν τα πολύμηνα προγράμματα Π.Ε. των σχολικών μονάδων της περιοχής αρμοδιότητας της Δ/νσης τους...

... ενημερώνουν τους Εκπαιδευτικούς και Δ/ντές των Σχολικών Μονάδων για τις δυνατότητες υλοποίησης προγραμμάτων Π.Ε.

§2. ... εξηγούν τις προδιαγραφές περιεχομένου, δομής και οργάνωσης ενός προγράμματος Π.Ε.

... βοηθούν τους Εκπαιδευτικούς στη σύνταξη δελτίων προγραμμάτων

... δίνουν οδηγίες για τις παιδαγωγικές και οργανωτικές πτυχές των προγραμμάτων...

... ενημερώνουν τους Εκπαιδευτικούς για τις δυνατότητες συνεργασιών.

§3. ... επισκέπτονται τις σχολικές μονάδες και παρακολουθούν την πορεία των προγραμμάτων.

... οργανώνουν συναντήσεις ομάδων.

... συμβάλλουν στην επίλυση παιδαγωγικών, οργανωτικών και άλλων ζητημάτων.

... φροντίζουν για την ορθολογική και ρεαλιστική κατανομή των χρηματοδοτήσεων.

§4. ... διοργανώνουν εκδήλωση παρουσίασης εργασιών...

Πέρα όμως από το τι ορίζουν οι διατάξεις των διαφόρων νόμων, αυτό που έχει ιδιαίτερη αξία στο κεφάλαιο Υπεύθυνος Π.Ε. είναι η πολύ προσωπική σχέση που αναπτύσσεται μεταξύ αυτού και των Εκπαιδευτικών που υλοποιούν Προγράμματα. Κάτω από το βάρος αυτής της διαπίστωσης από τον πρώτο κιάλας χρόνο δημιουργήθηκε βάση δεδομένων, αρχείο, φάκελος για το κάθε υλοποιούμενο πρόγραμμα, στοιχεία για τους συναδέλφους Εκπαιδευτικούς του κάθε υλοποιούμενου προγράμματος (τις απόψεις τους για την Π.Ε., τι θα επιθυμούσαν ως βοήθεια ώστε να δουλεύουν με περισσότερη άνεση στην Π.Ε., τις επιμορφώσεις τους, κλπ).

Αναγκαιότητα της έρευνας. Τα στοιχεία όπως προαναφέραμε υπήρχαν. Πέρυσι όμως μετά την παρακολούθηση των εργασιών του 1^{ου} Συνεδρίου των ΣΠΠΕ (23-25 Σεπτεμβρίου 2005), φάνηκε ότι πολλά από αυτά τα στοιχεία ίσως μπορούν να ανακοινωθούν στις εργασίες του επόμενου Συνεδρίου. Καταλήξαμε η εργασία αυτή να περιλαμβάνει τα υποθέματα όπως φαίνονται στη περίληψη.

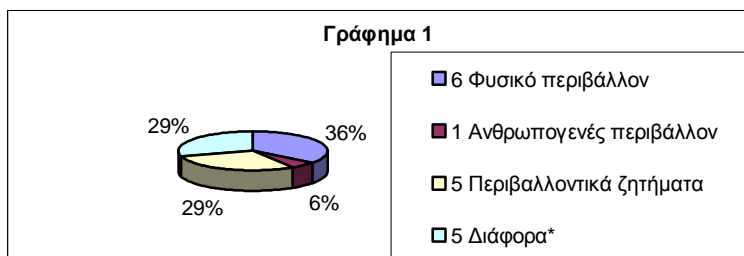
2. ΜΕΘΟΔΟΣ

Όπως ήδη έχει αναφερθεί η εργασία αυτή περιλαμβάνει την πορεία της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης τα τελευταία επτά χρόνια (1999-2006) στο Νομό Κοζάνης. Τα στοιχεία αντλήθηκαν από το Υπηρεσιακό Αρχείο το οποίο είχε δημιουργηθεί, από τους φακέλους για το κάθε υλοποιούμενο πρόγραμμα και από την πολύ καλή σχέση που είχε αναπτυχθεί με τον κάθε συνάδελφο ξεχωριστά (στοιχεία που κρατήσαμε από συνεντεύξεις-συζητήσεις μαζί τους). Πρέπει να διευκρινιστεί επίσης πως οι συνάδελφοι εκπαιδευτικοί δεν απάντησαν σε συγκεκριμένο και τυπωμένο ερωτηματολόγιο και έτσι ίσως πολλές από τις καταχωρήσεις μας ενέχουν την πιθανότητα λανθασμένης κατανόησης των λεγομένων τους. Δεν υπάρχει επιλεγμένο δείγμα, γιατί στην εργασία συμπεριλαμβάνονται όλοι όσοι ασχολήθηκαν με την υλοποίηση προγραμμάτων Π.Ε.

3. ΣΧΟΛΙΚΑ ΕΤΗ 1999-2006 ΣΤΗΝ ΚΟΖΑΝΗ

3.1 Σχολικό έτος 1999-2000

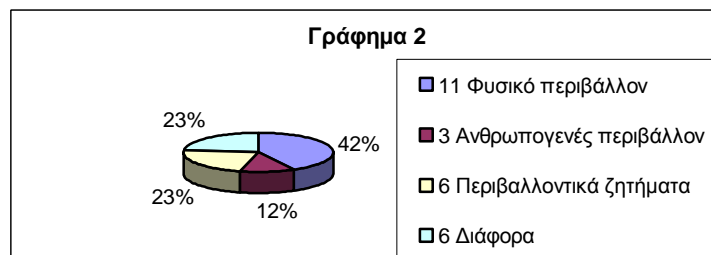
Σε σύνολο 15 Σχολικών Μονάδων υλοποιήθηκαν 17 προγράμματα και συμμετείχαν σ' αυτά 34 Εκπαιδευτικοί και 547 μαθητές. Χρηματοδοτήθηκαν συνολικά με το ποσό των 770.000 δρχ. Αναλύοντας το θεματικό τους προσανατολισμό μπορούμε να τα εντάξουμε στις εξής κατηγορίες:

Αυτό που παρατηρούμε στο παραπάνω γράφημα είναι η ισόρροπη κατανομή μεταξύ των τριών κύριων κατηγοριών και η ελάχιστη συμμετοχή προγραμμάτων που αφορούν το ανθρωπογενές περιβάλλον. Επίσης παρατηρούμε ότι ο αριθμός των προγραμμάτων στην κατηγορία «Διάφορα» είναι αρκετά μεγάλος. Αυτό νομίζουμε ότι οφείλεται στο ότι δεν δραστηριοποιούνταν ακόμη στο χώρο οι Υπεύθυνοι Αγ. Υγείας και Πολιτιστικών. Έτσι όλες οι προτάσεις υλοποίησης προγραμμάτων εγκρίνονταν και εκπονούνταν κάτω από την ομπρέλα του Υπεύθυνου Π.Ε.. Το κάθε πρόγραμμα χρηματοδοτήθηκε κατά μέσο όρο με το ποσό των 45.300δρχ. ποσό μη ικανοποιητικό κατά τη γνώμη μας για τη στοιχειώδη αντιμετώπιση των εξόδων υλοποίησης ενός προγράμματος.

3.2 Σχολικό έτος 2000-01

Σε σύνολο 19 Σχολικών Μονάδων υλοποιήθηκαν 26 προγράμματα Π.Ε., με την καθοδήγηση 54 Εκπαιδευτικών και τη συμμετοχή 844 μαθητών. Χρηματοδοτήθηκαν συνολικά με το ποσό των 2.000.000δρχ. Αναλύοντας το θεματικό τους προσανατολισμό μπορούμε να τα εντάξουμε στις εξής κατηγορίες:

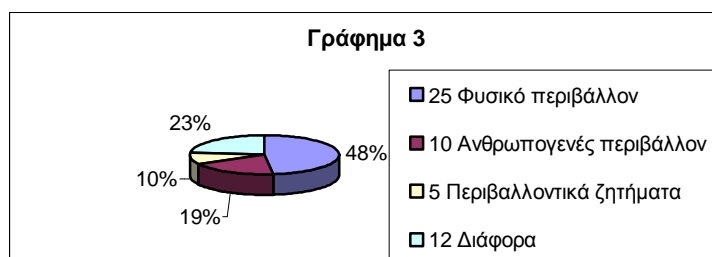
* αφορούν θέματα τοπικής ιστορίας, πολιτισμού, λαογραφίας, διατροφής, παραδοσιακών επαγγελμάτων, παιχνιδιών κλπ

Αυτό που κυρίως παρατηρούμε στο παραπάνω γράφημα και σε σύγκριση με την προηγούμενη σχολική χρονιά είναι η μείωση του αριθμού των προγραμμάτων της κατηγορίας «Διάφορα» και η αύξηση των προγραμμάτων της κατηγορίας «Φυσικό περιβάλλον». Αυτό οφείλεται στην κατεύθυνση υποστήριξης από μέρους μας αυτής της κατηγορίας και της παρότρυνσης αποφυγής των «Διαφόρων». Το κάθε πρόγραμμα χρηματοδοτήθηκε κατά μέσο όρο με το ποσό των 77.000δρχ, ποσό ικανοποιητικό κατά τη γνώμη μας για την αντιμετώπιση των βασικών εξόδων ενός προγράμματος.

3.3 Σχολικό έτος 2001-02

Σε σύνολο 31 Σχολικών Μονάδων υλοποιήθηκαν 52 προγράμματα Π.Ε., με την καθοδήγηση 79 Εκπαιδευτικών και τη συμμετοχή 1416 μαθητών. Χρηματοδοτήθηκαν συνολικά με το ποσό των

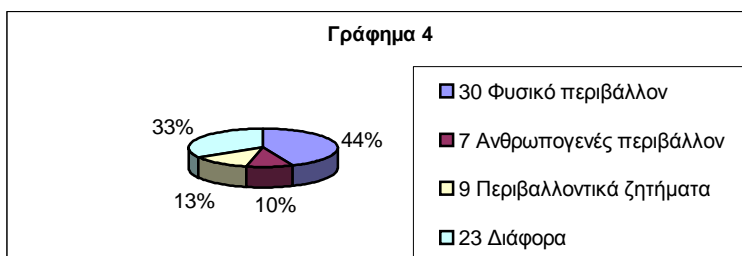
6.880.000δρχ. Αναλύοντας το θεματικό τους προσανατολισμό μπορούμε να τα εντάξουμε στις εξής κατηγορίες:

Αυτό που κυρίως παρατηρούμε στο παραπάνω γράφημα και σε σύγκριση με τις προηγούμενες χρονιές είναι η συνεχής αύξηση του αριθμού των προγραμμάτων της κατηγορίας «Φυσικό περιβάλλον» εξαιτίας του προαναφερθέντος λόγου πιστεύουμε (παρότρυνση των συναδέλφων να αποφεύγουν θέματα της κατηγορίας «Διάφορα»). Το κάθε πρόγραμμα χρηματοδοτήθηκε κατά μέσο όρο με το ποσό των 132.300δρχ, ποσό αρκετά ικανοποιητικό κατά τη γνώμη μας για την κάλυψη των εξόδων ενός προγράμματος.

3.4 Σχολικό έτος 2002-03

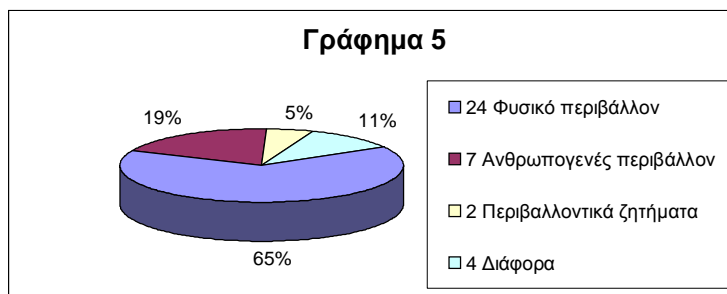
Σε σύνολο 38 Σχολικών Μονάδων υλοποιήθηκαν 69 προγράμματα Π.Ε., με την καθοδήγηση 122 Εκπαιδευτικών και τη συμμετοχή 2425 μαθητών. Χρηματοδοτήθηκαν συνολικά με το ποσό των 0 δρχ. Αναλύοντας το θεματικό τους προσανατολισμό μπορούμε να τα εντάξουμε στις εξής κατηγορίες:

Αυτό που κυρίως παρατηρούμε στο παραπάνω γράφημα και σε σύγκριση με τις προηγούμενες χρονιές είναι η εκτίναξη του αριθμού των προγραμμάτων της κατηγορίας «Διάφορα». Αυτό οφείλεται στην εν γνώσει μας αποδοχή πολλών προγραμμάτων που δεν ήταν περιβαλλοντικού περιεχομένου λόγω του προβλήματος μη διεξόδου της Π.Ε. σε σχολεία της επαρχίας της Πτολεμαΐδας. Έτσι όταν σε επίσκεψή μας σε σχολεία της περιοχής αυτής μας έγινε πρόταση ένταξης συγκεκριμένων προγραμμάτων στη δικαιοδοσία μας, δεχτήκαμε με σκοπό να κάνουμε ένα πρώτο βήμα γνωριμίας και διεξόδου στο χώρο. Δυστυχώς αυτή τη σχολική χρονιά από κακούς υπολογισμούς, κακή εκτίμηση της κατάστασης, κανένα πρόγραμμα δεν χρηματοδοτήθηκε με οποιοδήποτε ποσό. Ενεργείες μας να χρηματοδοτηθούν τα προγράμματα από άλλες πηγές (δέχθηκε η Ν.Α. Κοζάνης να χρηματοδοτήσει το κάθε πρόγραμμα με το ποσό των 300€) σκόνταψε στην άρνηση του Δημοσιονομικού Ελέγχου να εγκρίνει αυτή τη διαδικασία.

3.5 Σχολικό έτος 2003-04

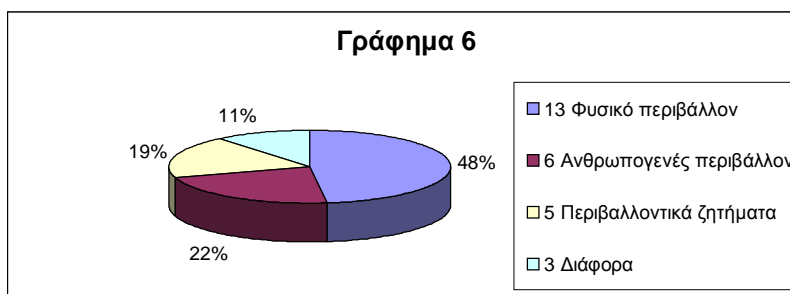
Σε σύνολο 31 Σχολικών Μονάδων υλοποιήθηκαν 37 προγράμματα Π.Ε., με την καθοδήγηση 82 Εκπαιδευτικών και τη συμμετοχή 1251 μαθητών. Χρηματοδοτήθηκαν συνολικά με το ποσό των 3.400€ Αναλύοντας το θεματικό τους προσανατολισμό μπορούμε να τα εντάξουμε στις εξής κατηγορίες: Αυτή τη σχολική χρονιά παρατηρούμε μια τέλεια ανατροπή όλων των μέχρι εκείνη τη στιγμή αριθμητικών δεδομένων. Δεν υπάρχει συγκεκριμένη αιτιολογία παρά μόνο ότι ίσως είναι απόρροια του γεγονότος της μηδενικής χρηματοδότησης των προγραμμάτων της προηγούμενης χρονιάς και της εισόδου στο χώρο υλοποίησης προγραμμάτων νέων Σχολικών Μονάδων. Σίγουρο όμως είναι ότι η κάθετη μείωση του αριθμού των υλοποιούμενων προγραμμάτων οφείλεται στη μηδενική χρηματοδότηση της προηγούμενης χρονιάς.

Το κάθε πρόγραμμα χρηματοδοτήθηκε κατά μέσο όρο με το ποσό των 65€ ποσό ιδιαίτερα ανεπαρκές για την κάλυψη οποιωνδήποτε εξόδων ενός προγράμματος.

3.6 Σχολικό έτος 2004-05

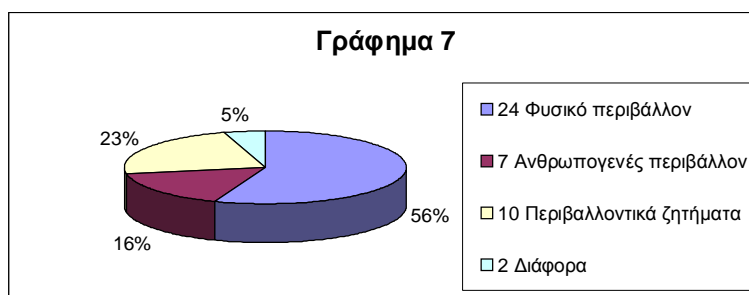
Σε σύνολο 16 Σχολικών Μονάδων υλοποιήθηκαν 27 προγράμματα Π.Ε., με την καθοδήγηση 56 Εκπαιδευτικών και τη συμμετοχή 782 μαθητών. Χρηματοδοτήθηκαν συνολικά με το ποσό των 2.835€ Αναλύοντας το θεματικό τους προσανατολισμό μπορούμε να τα εντάξουμε στις εξής κατηγορίες:

Διαπιστώνουμε ότι η πτώση συνεχίζεται. Έχουμε την άποψη ότι αυτή οφείλεται στη μηδενική χρηματοδότηση των προγραμμάτων του προ-προηγούμενου χρόνου και της υποχρηματοδότησης του αμέσως προηγούμενου χρόνου. Το κάθε πρόγραμμα χρηματοδοτήθηκε κατά μέσο όρο με το ποσό των 105€ ποσό ανεπαρκές για να καλύψει οτιδήποτε.

3.7 Σχολικό έτος 2005-06

Σε σύνολο 29 Σχολικών Μονάδων υλοποιήθηκαν 43 προγράμματα Π.Ε., με την καθοδήγηση 72 Εκπαιδευτικών και τη συμμετοχή 1066 μαθητών. Χρηματοδοτήθηκαν συνολικά με το ποσό των 2.560€ Αναλύοντας το θεματικό τους προσανατολισμό μπορούμε να τα εντάξουμε στις εξής κατηγορίες:

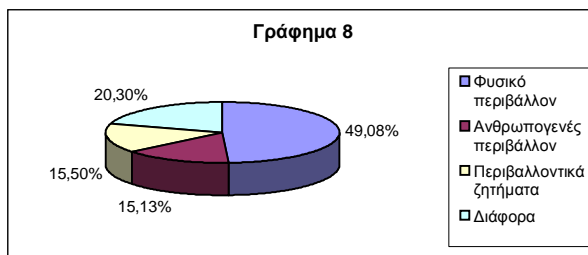

Αρχίζει η ανάκαμψη του αριθμού των υλοποιούμενων προγραμμάτων. Πιστεύουμε ότι αυτό οφείλεται κύρια στην εντατική προσπάθεια πειθούς από μέρους μας των συναδέλφων Εκπαιδευτικών της τάξης για την ενασχόλησή τους με την υλοποίηση προγραμμάτων, με το επιχείρημα να είναι έτοιμοι την επόμενη χρονιά, που θα γίνει υποχρεωτική η ένταξη όλων των Σχολείων στην Ευέλικτη Ζώνη. Το κάθε πρόγραμμα χρηματοδοτήθηκε κατά μέσο όρο με το ποσό των 60€ ποσό ιδιαίτερα ανεπαρκές για την κάλυψη οποιωνδήποτε εξόδων.

3.8. Συνολική εικόνα

Πίνακας 1

Κατηγορίες	1999-00	2000-01	2001-02	2002-03	2003-04	2004-05	2005-06	ΣΥΝΟΛΑ
Φυσικό περιβάλλον	6	11	25	30	24	13	24	133
Ανθρωπογενές περιβάλλον	1	3	10	7	7	6	7	41
Περιβαλλοντικά ζητήματα	5	6	5	9	2	5	10	42
Διάφορα	5	6	12	23	4	3	2	55
ΣΥΝΟΛΑ	17	26	52	69	37	27	43	271

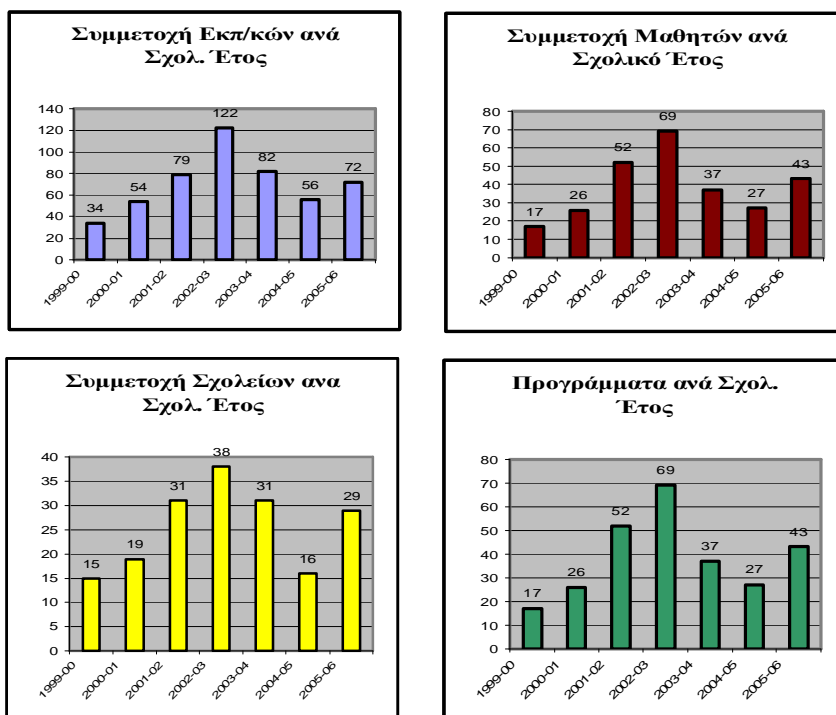

3.9 Γενικές παρατηρήσεις

Στο Νομό Κοζάνης, στην Α/θμια Εκπ/ση, στην περίοδο 1999-2006, σχεδιάστηκαν και υλοποιήθηκαν 271 προγράμματα Π.Ε. Το 49,08% αφορούσαν στο φυσικό περιβάλλον, το 15,13% αφορούσαν στο ανθρωπογενές περιβάλλον, το 15,50% αφορούσαν στα περιβαλλοντικά ζητήματα και το 20,30% αφορούσαν σε διάφορα θέματα όπως πολιτιστικά, λαογραφίας, τοπικής ιστορίας, διατροφής, παραδοσιακών επαγγελμάτων, παιχνιδιών κλπ. Η παρέμβαση του Υπεύθυνου στην αλλαγή προτίμησης της θεματολογίας από μέρους των συναδέλφων Εκπαιδευτικών υπήρξε καταλυτική. Παράγοντας αποσταθεροποίησης της συνολικής εικόνας της Π.Ε. υπήρξε η από μέρους του ΥΠΕΠΘ υποχρηματοδότηση των υλοποιούμενων προγραμμάτων.

4. ΓΕΝΙΚΗ ΕΙΚΟΝΑ

Γράφημα 9

5. ΣΧΟΛΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ (ΣΠΠΕ) ΕΠΕΑΕΚ ΙΙ – 3^ο Κ.Π.Σ.

Ξεχωριστό κεφάλαιο τα τελευταία 4 χρόνια (2002-2006) στην Π.Ε. υπήρξαν τα ΣΠΠΕ. Δίνοντας ιδιαίτερη βαρύτητα στο γεγονός αυτό πετύχαμε την εξής εικόνα:

Πίνακας 2

Σχολικό Έτος	Αριθμ. Προγρ/των			Αριθμ. Εκπ/κών			Αριθμ. Μαθητών		
	ΠΠΕ	ΣΠΠΕ	%	ΠΠΕ	ΣΠΠΕ	%	ΠΠΕ	ΣΠΠΕ	%
2002-03	69	9	13,04	122	26	21,31	2425	362	14,93
2003-04	37	16	43,24	82	41	50	1251	509	40,69
2004-05	27	5	18,52	56	18	32,14	782	203	25,96
2005-06	43	11	25,58	72	39	54,17	1066	370	34,74
ΣΥΝΟΛΑ	176	41	23,30	332	124	37,35	5524	1444	26,14

Αναλύοντας τα δεδομένα του Πίνακα 2 μπορούμε να υποστηρίξουμε:

- Τον πρώτο χρόνο υλοποίησης του Προγράμματος ΣΠΠΕ πείθονται πολύ λίγοι συνάδελφοι
 - ο Εκπ/κός 1 Είναι κάτι πρωτόγνωρο και με τρομάζει. Άσε να δούμε· το δεύτερο χρόνο εγώ.
 - ο Εκπ/κός 2 Έχει πολύ γράψιμο· γραφειοκρατεία γενικά. Δεν έχω το χρόνο.
 - ο Εκπ/κός 3 Καλά τα λεφτά που δίνει, δε λέω· μπορείς να κάνεις ένα σωρό πράγματα αλλά έχει πολύ δουλειά. Δεν μπορώ τουλάχιστον φέτος.

Αποτέλεσμα όλων των παραπάνω ήταν τα πολύ μικρά ποσοστά ΣΠΠΕ σε σχέση με το συνολικό αριθμό προγραμμάτων.
- Το δεύτερο χρόνο υλοποίησης του προγράμματος ΣΠΠΕ η επιτυχία είναι πασιφανής. Τα ποσοστά σχεδόν τριπλασιάζονται. Οι λόγοι είναι οι εξής:
 - ο Οι αναστολές και οι φόβοι μετά την πρώτη εφαρμογή του μέτρου μετριάζονται.
 - ο Πολλοί έχουν δεσμευτεί με τα λεγόμενά τους από την πρώτη χρονιά και δεν μπορούν να κάνουν πίσω.
 - ο Βλέπουν ότι με τα χρήματα αγόρασαν ένα σωρό χρήσιμα πράγματα, είδη πολυτελείας (τηλεοράσεις, βίντεο, κάμερες, φωτογραφικές μηχανές, CD-Player κλπ) και ακούστηκαν με τη δημοσιοποίηση των προγραμμάτων στην τοπική κοινωνία.

Τον τρίτο και τέταρτο χρόνο υλοποίησης του προγράμματος ΣΠΠΕ παρατηρούμε μια τάση σταθεροποίησης των ποσοστών.

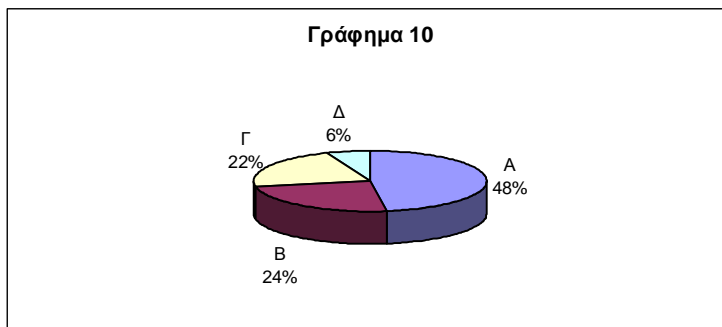
6. ΠΟΙΟ ΤΟ ΠΡΟΦΙΛ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΠΟΥ ΥΛΟΠΟΙΟΥΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

- Ομάδα Α Ευαίσθητα άτομα με ιδεολογικές αναζητήσεις, πολιτικοποιημένα, αποφεύγουν στην πλειονότητά τους την κομματικοποίηση, συμμετέχουν σε κινήσεις, πολιτιστικούς συλλόγους, θεατρικές ομάδες, μη κυβερνητικές οργανώσεις.
- Ομάδα Β Νέοι που θέλουν να δοκιμάσουν τις δυνατότητές τους και τις δυνάμεις τους, είναι μεταπτυχιακοί φοιτητές, φιλόδοξοι, επιθυμούν να γίνουν στελέχη εκπ/σης, θέλουν να αρχίσουν από κάπου και τους δίνετε η ευκαιρία.
- Ομάδα Γ Συνεπείς, μετρημένοι στις κουβέντες και στις κινήσεις, κάπως συντηρητικοί, αισθάνονται την ενασχόλησή τους με την Π.Ε. ως χρέος, άνθρωποι του σχεδιασμού και της οργάνωσης.
- Ομάδα Δ Δεν εντάσσονται στις παραπάνω ομάδες.

Πίνακας 3

ΣΧΟΛ.ΕΤΟΣ	A	B	Γ	Δ	ΣΥΝΟΛΟ ΕΚΠ/ΚΩΝ
1999-00	15	13	6	0	34
2000-01	29	16	9	0	54
2001-02	44	21	11	3	79
2002-03	48	18	44	12	122
2003-04	38	16	20	8	82
2004-05	30	16	8	2	56
2005-06	35	21	10	6	72
ΣΥΝΟΛΑ	239	121	108	31	499

Γράφημα 10

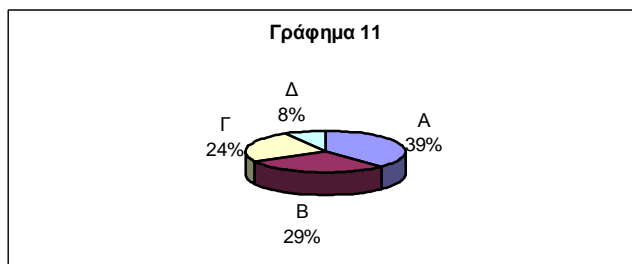

7. ΠΟΙΟΙ ΕΙΝΑΙ ΟΙ ΛΟΓΟΙ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΟΠΟΙΟΥΣ ΟΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΥΛΟΠΟΙΟΥΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Πίνακας 4

ΣΧΟΛ.ΕΤΟΣ	A	B	Γ	Δ	ΣΥΝΟΛΟ ΕΚΠ/ΚΩΝ
1999-00	12	15	7	0	34
2000-01	25	18	9	2	54
2001-02	38	25	12	4	79
2002-03	35	22	40	25	122
2003-04	28	23	25	6	82
2004-05	22	18	15	1	56
2005-06	29	25	14	4	72
ΣΥΝΟΛΑ	189	146	122	42	499

Γράφημα 11

- Ομάδα Α Λόγοι προοδευτικότητας. Εκπαιδευτικοί που θέλουν να ξεφύγουν από το αυστηρό εκπαιδευτικό μοντέλο, να ασχοληθούν και με κάτι άλλο που θα τους απελευθερώσει, να αποκτήσουν μια άλλη σχέση με τους μαθητές τους, να μπουν σε μια ομάδα συναδέλφων με άλλα ενδιαφέροντα.
- Ομάδα Β Λόγοι προσωπικοί. Εκπαιδευτικοί που θέλουν να διακριθούν από το σύνολο, να κάνουν μια «φανταστική» παρουσίαση του προγράμματος στο τέλος, να δημοσιοποιήσουν τα αποτελέσματα της εργασίας, ίσως να το τυπώσουν και σε βιβλίο, να μειωθεί το ωράριό τους, πέρυσι συμμετείχαν ως μέλη Π.Ο., φέτος αναλαμβάνουν ως συντονιστές μόνοι τους κλπ
- Ομάδα Γ Λόγοι παράδοσης και καθήκοντος. Εκπαιδευτικοί και Διευθυντές που ανήκουν σε σχολεία με παράδοση υλοποίησης προγραμμάτων ή γενικά «εξωσχολικών»

δραστηριοτήτων, εκπαιδευτικοί που θέλουν οι μαθητές τους να συμμετέχουν στους νεωτερισμούς, να μην υπολείπονται σε γνώσεις και εμπειρίες από τους συνομηλικούς τους, εκπαιδευτικοί που θέλουν να είναι «μέσα στα πράγματα».

- Ομάδα Δ Άλλοι λόγοι.

8. ΠΟΣΕΣ ΚΑΙ ΠΟΙΕΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΩΡΕΣ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ Π.Ε.

Εξαιρούνται οι επισκέψεις στο πεδίο μελέτης, παρακολούθηση προγράμματος σε ΚΠΕ, οι εκδρομές, ειδικές ημέρες ενασχόλησης με το πρόγραμμα, οι εργασίες στο σπίτι, οι πρόβες παρουσίασης, κλπ.

8.1. Πόσες ώρες

Με την πρώτη ματιά το συμπέρασμα που μπορούμε να εξάγουμε είναι ότι η τρίτη στήλη είναι η πιο δημοφιλής. Η ελεύθερη έως ευκαιριακή ενασχόληση με την υλοποίηση του προγράμματος (έως 5 20/λεπτα το μήνα) έχει επιβληθεί.

Πίνακας 5.

ΣΧΟΛ.ΕΤΟΣ	1ώρα/εβδ	2ώρες/εβδ	Ευκαιριακά (έως 5 20/λεπτα/μήνα)	ΣΥΝΟΛΟ ΠΡΟΓΡ/ΤΩΝ
1999-00	5	3	9	17
2000-01	7	4	15	26
2001-02	19	7	26	52
2002-03	15	6	48	69
2003-04	10	4	23	37
2004-05	8	4	15	27
2005-06	12	8	23	43

8.2. Ποιες ώρες

Πίνακας 6

ΣΧΟΛ.ΕΤΟΣ	A	B	Γ	Δ	ΣΥΝΟΛΟ ΠΡΟΓΡ/ΤΩΝ
1999-00	12	4	1	0	17
2000-01	18	7	1	0	26
2001-02	35	15	2	0	52
2002-03	54	13	2	0	69
2003-04	31	5	1	0	37
2004-05	20	6	1	0	27
2005-06	33	8	2	0	43

- Ομάδα Α Περιλαμβάνει όλα τα μαθήματα αλλά κύρια τα: Εμείς και ο κόσμος, Φυσική, Γεωγραφία, Αγωγή Πολίτη, Θρησκευτικά, Τεχνικά-Ζωγραφική, και όποτε λείπει κάποιος εκπαιδευτικός ειδικότητας.
- Ομάδα Β Περιλαμβάνει όλα τα μαθήματα αλλά κύρια τα: Ελληνικά, Ιστορία και όποτε λείπει κάποιος εκπαιδευτικός ειδικότητας.
- Ομάδα Γ Περιλαμβάνει όλα τα μαθήματα, ακόμη και τα Μαθηματικά, και όποτε λείπει κάποιος εκπαιδευτικός ειδικότητας.
- Ομάδα Δ Ώρες πέραν του ωραρίου και απόγευμα.

Το συμπέρασμα που μπορούμε να εξάγουμε απ' αυτό τον πίνακα είναι ότι η Π.Ε. στην Α/θμια Εκπ/ση γίνεται μέσα στο ωράριο εργασίας του Σχολείου και μόνο. Αξιοπρόσεκτο επίσης είναι ότι για την υλοποίηση των προγραμμάτων χρησιμοποιούνται κύρια οι ώρες των μαθημάτων της ομάδας Α (δηλ. Εμείς και ο Κόσμος, Φυσικά, Γεωγραφία, Αισθητική Αγωγή, κλπ). Ίσως γιατί το περιεχόμενο αυτών των μαθημάτων θεωρείται ότι είναι πιο κοντά στο αντικείμενο της Π.Ε.

9. ΠΟΙΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΟΥΝ ΟΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ Π.Ε.

- Ομάδα Α Δεν υπάρχει επαρκής χρηματοδότηση. Ο τρόπος χρηματοδότησης των προγραμμάτων μέσω ΚΑΕ δεν είναι λειτουργικός.
- Ομάδα Β Δεν αντέχω τα γραφειοκρατικά. Δεν κερδίζω τίποτε (ωράριο, μόρια, κλπ).
- Ομάδα Γ Φοβάμαι ότι κάτι δεν κάνω σωστά. Φοβάμαι ότι δεν γίνονται έτσι τα προγράμματα. Φοβάμαι να παρουσιάσω οτιδήποτε στο τέλος.
- Ομάδα Δ Ο Σχολικός Σύμβουλος ή ο Διευθυντής του Σχολείου ή οι συνάδελφοι ή οι γονείς μου δημιουργούν προβλήματα.
Σχολ. Σύμβουλος: Τι πρόγραμμα Π.Ε. είναι αυτό και χαμπέρια τώρα; - Ποιόν ρώτησες να το κάνεις; - Από ποιόν πήρες άδεια;
Δ/ντής Σχολείου: Κάνεις πολύ φασαρία στην τάξη σου! (παρατήρηση). - Με σαρκαστικό χαμόγελο ρωτάει: Ποια τα αποτελέσματα της έρευνας σήμερα; - Θέλει άδειες για ψύλλου πήδημα. - Θέλει να γνωρίζει κάθε φορά με λεπτομέρειες τι κάνουμε στην εργασία πεδίου.
Συνάδελφοι: Μας χαλάς την πιάτσα! - Τι τα θέλεις τώρα αυτά; - Σιγά τον πολυέλαιο! - Παιδεύεσαι τσάμπα! - Προσπαθούν να με αντιμετωπίσουν ως παιδρό πρόσωπο.
Γονείς: Τα παιδιά μας χάνουν τα μαθήματα!

Πίνακας 7

ΣΧΟΛ.ΕΤΟΣ	Α	Β	Γ	Δ	Ε	ΣΤ	ΣΥΝΟΛΟ ΕΚΠ/ΚΩΝ
1999-00	8	10	13	0	3	0	34
2000-01	10	12	15	5	7	5	54
2001-02	0	27	14	14	15	9	79
2002-03	75	23	13	11	0	0	122
2003-04	35	12	11	22	5	3	82
2004-05	30	7	5	4	10	0	56
2005-06	23	12	7	3	15	12	72

- Ομάδα Ε Δεν αντιμετωπίζω κανένα πρόβλημα. Αισθάνομαι επαρκής και σίγουρος για τον εαυτό μου.
- Ομάδα ΣΤ Δεν μπόρεσαν να καταμετρηθούν.

Από την ανάγνωση των στοιχείων διαπιστώνουμε πως τον πρώτο χρόνο 1999-2000 τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι εκπαιδευτικοί είναι των ομάδων Α, Β και Γ, δηλαδή:

- Ελλιπής χρηματοδότηση
- Το αίσθημα μη ανταπόδοσης και αναγνώρισης των κόπων τους
- Ο φόβος του άγνωστου

Ακόμα δεν υπάρχουν αντιδράσεις, καταγεγραμμένες τουλάχιστον, της ομάδας Δ.

Τα ίδια συμπεράσματα μπορούμε να έχουμε και τη δεύτερη χρονιά 2000-01. Το μόνο καινούριο που μπορούμε να πούμε είναι πως αρχίζουν οι αντιδράσεις της ομάδας Δ.

Την τρίτη χρονιά 2001-02 έχουμε ανατροπή πολλών στοιχείων. Είναι η χρονιά που υπάρχει επαρκής χρηματοδότηση των προγραμμάτων και γι' αυτό ο δείκτης της ομάδας Α είναι μηδενικός. Έχουμε επίσης αύξηση του δείκτη της ομάδας Β (υπάρχει μια γκρίνια γενικώς ότι δεν αναγνωρίζονται οι κόποι τους κλπ), όπως επίσης και η εκτίναξη του δείκτη Δ. Αυτό μπορεί να εξηγηθεί ως αντίδραση στα πρώτα δείγματα επιτυχίας της Π.Ε, Πλεονεκτήματά της η πλούσια χρηματοδότηση, οι καταπληκτικές εκδηλώσεις, τα διθυραμβικά σχόλια των τοπικών μέσων ενημέρωσης κλπ. Έχουμε επίσης εκτίναξη και του δείκτη Ε. Αυτό οφείλεται πλέον στη δουλειά που έχει γίνει, στα σεμινάρια που έχουμε οργανώσει, στα σεμινάρια των ΚΠΕ κλπ.

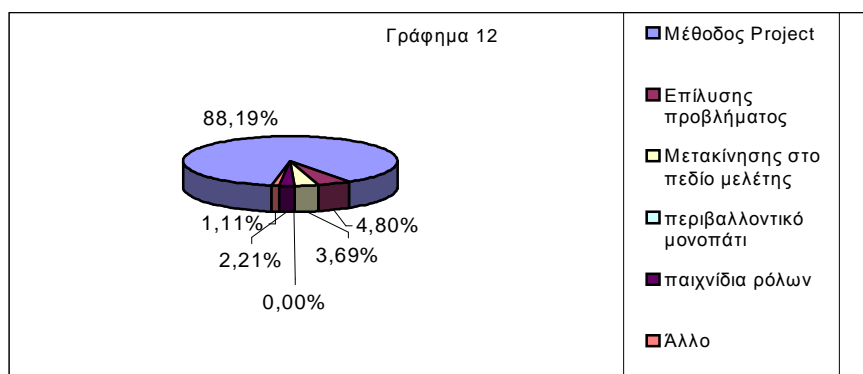
Την τέταρτη χρονιά, ενώ εισέρχονται στο χώρο τα ΣΠΠΕ με την πλούσια χρηματοδότηση, η χρηματοδότηση των «Νομαρχιακών» λεγόμενων προγραμμάτων είναι μηδενική. Όλα λοιπόν ωχριούν μπροστά σ' αυτό το γεγονός. Ο δείκτης της ομάδας Α εκτινάσσεται στα ύψη. Το ίδιο μπορούμε να υποστηρίξουμε και για τις υπόλοιπες χρονιές. Ο δείκτης της ομάδας Α παραμένει υψηλός, παρόλο που συνεχίζουν να υλοποιούνται τα ΣΠΠΕ με την πλούσια χρηματοδότηση.

Ένα άλλο στοιχείο που μπορούμε να διακρίνουμε είναι η αύξηση του δείκτη της ομάδας Δ μέχρι το σχολικό έτος 2003-04 και η κατακόρυφη μείωσή του τα επόμενα δύο έτη.

10. ΜΕ ΠΟΙΟ ΤΡΟΠΟ (ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ) ΥΛΟΠΟΙΟΥΝ ΟΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΤΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ Π.Ε.

Πίνακας 8

ΣΧΟΛ. ΕΤΟΣ	Μέθοδος Project	Επίλυσης προβλήματος	Μετακίνησης στο πεδίο μελέτης	περιβαλλοντικό μονοπάτι	παιχνίδια ρόλων	Άλλο	ΣΥΝΟΛΟ ΠΡΟΓΡ/ΤΩΝ
1999-00	5	3	4	0	2	3	17
2000-01	15	5	2	0	4	0	26
2001-02	43	5	4	0	0	0	52
2002-03	69	0	0	0	0	0	69
2003-04	37	0	0	0	0	0	37
2004-05	27	0	0	0	0	0	27
2005-06	43	0	0	0	0	0	43
ΣΥΝΟΛΑ	239	13	10	0	6	3	271

Το μόνο συμπέρασμα που μπορούμε να εξάγουμε είναι ότι η μέθοδος Project έχει επιβληθεί ως η πλέον καταλληλότερη μεθοδολογική προσέγγιση για την υλοποίηση ενός προγράμματος Π.Ε. Αυτό οφείλεται στην από μέρους μας συστηματική υποστήριξη, δια μέσου ενημερωτικών συναντήσεων, αυτής της μεθόδου.

11. ΓΕΝΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

- Ο ρόλος του Υπευθύνου Π.Ε. του Νομού είναι ιδιαίτερα σημαντικός. Δημιουργεί μια ιδιαίτερα προσωπική σχέση με τον κάθε εκπαιδευτικό που υλοποιεί πρόγραμμα και μπορεί να επηρεάζει τη θεματολογία των προγραμμάτων.
- Το ύψος της χρηματοδότησης των προγραμμάτων παίζει σημαντικό ρόλο στην αύξηση ή μείωση του αριθμού τους την επόμενη σχολική χρονιά.
- Τα ΣΠΠΕ έφεραν έναν άλλο αέρα στο χώρο της Π.Ε. Η πλούσια χρηματοδότησή τους ήταν ένας σημαντικός παράγοντας ώστε οι εκπαιδευτικοί να στραφούν προς αυτά.
- Στην Α/θμια Εκπαίδευση η υλοποίηση των προγραμμάτων γίνεται κύρια με τη μέθοδο Project, μέσα στο ωράριο εργασίας του σχολείου και στις ώρες των μαθημάτων εκείνων που το περιεχόμενό τους είναι πιο κοντά στο αντικείμενο της Π.Ε. Η ελεύθερη έως ευκαιριακή ενασχόληση με την υλοποίηση του κάθε προγράμματος (έως 5 20/λεπτα το μήνα) είναι αυτή που προτιμούν οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί.
- Για να ξεπεραστούν τα όποια προβλήματα αντιμετωπίζουν οι εκπαιδευτικοί πρέπει:
 - Να υπάρχει επαρκής χρηματοδότηση.
 - Να μειωθεί η γραφειοκρατία.
 - Να υπάρχει πολιτική ανταμοιβών (ωράριο, μόρια ...)
 - Τα στελέχη της εκπαίδευσης να παροτρύνουν και να βοηθούν την ενασχόληση των εκπαιδευτικών με την υλοποίηση προγραμμάτων.
 - Να υπάρχει τακτική και ποιοτική επιμόρφωση των εκπαιδευτικών της Π.Ε.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Βασάλα Π., Η εξέλιξη της Π.Ε. στη Β/θμια Εκπ/ση του Ν. Κεφαλληνίας από το 1985-2005, 1^ο Συνέδριο Σ.Π.Π.Ε, Ισθμός Κορίνθου, σελ. 53-63, Σεπτέμβριος 2005.
2. Γούπος Θ., Τα είδη προγραμμάτων Π.Ε. που εκπονούν οι Εκπαιδευτικοί της Α/θμιας και Β/θμιας Εκπ/σης, 1^ο Συνέδριο Σ.Π.Π.Ε, Ισθμός Κορίνθου, σελ. 107-114, Σεπτέμβριος 2005.
3. Δημοπούλου Μ., Ο ρόλος του Υπευθύνου στην προώθηση των Σχολικών προγραμμάτων Π.Ε., 1^ο Συνέδριο Σ.Π.Π.Ε, Ισθμός Κορίνθου, σελ. 135-142, Σεπτέμβριος 2005.
4. Ναχόπουλος Ν., Ξαnthάκου Γ., Καίλα Μ., Οργανόπουλος Γ., Θεματικός Προσανατολισμός Σχολικών Προγραμμάτων Π.Ε. στα Δημοτικά Σχολεία του Ν. Πιερίας (1991-2005), 1^ο Συνέδριο Σ.Π.Π.Ε, Ισθμός Κορίνθου, σελ. 532-542, Σεπτέμβριος 2005.